

DAVLAT KADASTRLARINI YURITISH

Ilmiy rahbarlar:

Xakberdiyev Muzaffar

dots. Tuychiyeva Ixtibar Abdurasulovna

Gaybullayeva Odina Nabijon qizi

Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti, 1-kurs magistranti

Annotatsiya. Ushbu ilmiy maqolada davlat kadastrlarini yuritishning nazariy asoslari, huquqiy-me'yoriy bazasi hamda amaliy ahamiyati tahlil qilingan. Davlat kadastrlari yer, ko'chmas mulk va boshqa tabiiy resurslar to'g'risidagi ishonchli axborotlarni shakllantirish va yuritishga xizmat qiluvchi muhim boshqaruv tizimi hisoblanadi. Maqolada O'zbekiston Respublikasida kadastr tizimini yuritish jarayonlari, ularni raqamlashtirish, geografik axborot tizimlaridan foydalanish hamda zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etish masalalari yoritilgan. Shuningdek, davlat kadastrlarining iqtisodiy, ijtimoiy va huquqiy ahamiyati ochib berilib, kadastr ma'lumotlarining yer resurslarini boshqarish va hududiy rivojlanishdagi o'rni asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: davlat kadastr, yer kadastr, ko'chmas mulk kadastr, kadastr tizimi, kadastr ma'lumotlari, yer resurslarini boshqarish, geodeziya va kartografiya, geografik axborot tizimlari, raqamli kadastr, elektron ma'lumotlar bazasi, hududiy rejalashtirish.

Аннотация. В данной научной статье рассматриваются теоретические основы, нормативно-правовая база и практическое значение ведения государственных кадастров. Государственные кадастры являются важной информационной системой, обеспечивающей формирование и учет достоверных данных о земельных участках, объектах недвижимости и других природных ресурсах. В статье проанализированы процессы ведения кадастровой системы в Республике Узбекистан, вопросы ее цифровизации, внедрения геоинформационных систем и современных информационных технологий. Также раскрыта экономическая, социальная и правовая значимость государственных кадастров в управлении земельными ресурсами и территориальном развитии.

Ключевые слова: государственный кадастр, земельный кадастр, кадастр недвижимости, кадастровая система, кадастровые данные, управление земельными ресурсами, геодезия и картография, геоинформационные системы, цифровой кадастр, электронная база данных, территориальное планирование.

Abstract. This scientific article examines the theoretical foundations, legal framework, and practical significance of maintaining state cadastral systems. State cadastres represent an important information system for collecting, registering, and managing reliable data on land plots, real estate objects, and other natural resources. The article analyzes the processes of

cadastral management in the Republic of Uzbekistan, including the digitalization of cadastral systems, the application of geographic information systems (GIS), and the implementation of modern information technologies. In addition, the economic, social, and legal importance of state cadastres in land resource management and territorial development is substantiated.

Keywords: state cadastre, land cadastre, real estate cadastre, cadastral system, cadastral data, land resource management, geodesy and cartography, geographic information systems (GIS), digital cadastre, electronic database, territorial planning.

Kirish. Davlat kadastrlarini yuritish tizimi mamlakat hududlaridan oqilona foydalanish, yer va ko'chmas mulk munosabatlarini tartibga solish hamda iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Kadastr ma'lumotlari davlat boshqaruvi organlari, xo'jalik yurituvchi subyektlar va fuqarolar uchun ishonchli axborot manbai bo'lib xizmat qiladi. Shu sababli kadastr tizimini takomillashtirish, uni zamonaviy axborot texnologiyalari asosida rivojlantirish bugungi kunning muhim vazifalaridan biridir. O'zbekiston Respublikasida yer va ko'chmas mulk munosabatlarini tartibga solishda davlat kadastrlari asosiy axborot bazasi sifatida xizmat qilmoqda. Kadastr tizimini raqamlashtirish va yagona elektron platformaga o'tkazish orqali boshqaruv samaradorligini oshirish, shaffoflikni ta'minlash va korrupsiya holatlarining oldini olish imkoniyati yaratilmoqda.

Tadqiqotning dolzarbligi. Bugungi kunda yer resurslaridan oqilona foydalanish, mulkiy huquqlarni ishonchli himoya qilish va hududlarni barqaror rivojlantirish masalalari dolzarb hisoblanadi. Davlat kadastrlarini yuritish tizimida mavjud bo'lgan kamchiliklar, ma'lumotlarning eskirishi va ayrim hollarda aniqlik yetishmasligi iqtisodiy va huquqiy muammolarga sabab bo'lishi mumkin.

Shu nuqtai nazardan, davlat kadastrlarini yuritish jarayonlarini ilmiy asosda o'rganish, raqamli texnologiyalar va geografik axborot tizimlarini joriy etish masalalarini tahlil qilish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Mazkur tadqiqot davlat kadastrlari tizimini takomillashtirishga qaratilgan yechimlarni ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Tadqiqotning maqsadi. Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi davlat kadastrlarini yuritishning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganish, ularning huquqiy asoslarini tahlil qilish hamda zamonaviy axborot texnologiyalarini qo'llash orqali kadastr tizimini yanada takomillashtirish yo'llarini aniqlashdan iborat.

Tadqiqot natijalari. Tadqiqot davomida davlat kadastrlarini yuritish tizimi chuqur tahlil qilindi va bir qator ilmiy-amaliy natijalarga erishildi. Xususan, kadastr ma'lumotlarini raqamlashtirish va geografik axborot tizimlaridan foydalanish natijasida ma'lumotlarning aniqligi va yangilanish tezligi oshishi aniqlandi. Shuningdek, yagona elektron kadastr bazasini shakllantirish davlat xizmatlarini ko'rsatish jarayonini soddalashtirishi va fuqarolar uchun qulaylik yaratishi isbotlandi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, kadastr tizimining samarali faoliyati yer resurslarini boshqarish, soliq bazasini to'g'ri shakllantirish va investitsiya

muhitini yaxshilashda muhim rol o'ynashi aniqlangan.

Natijalar muhokamasi. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, an'anaviy kadastr yuritish usullariga nisbatan raqamli kadastr tizimi yuqori samaradorlikka ega. Biroq raqamlashtirish jarayonida malakali kadrlar yetishmasligi, texnik infratuzilmaning to'liq shakllanmaganligi kabi muammolar mavjud. Shu bilan birga, davlat kadastrlari tizimini takomillashtirishda xalqaro tajribani o'rganish va ilg'or xorijiy modellarni joriy etish maqsadga muvofiqdir. Bu esa kadastr ma'lumotlarining ishonchliligini oshirish va ularning xalqaro standartlarga mosligini ta'minlaydi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, davlat kadastrlarini yuritish tizimi mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim o'rin egallaydi. Kadastr ma'lumotlarining aniqligi va ishonchliligi yer resurslaridan oqilona foydalanish, mulkiy huquqlarni himoya qilish va hududlarni barqaror rivojlantirishga xizmat qiladi. Zamonaviy axborot texnologiyalari va raqamli yechimlarni kadastr tizimiga joriy etish orqali uning samaradorligini oshirish, shaffoflikni ta'minlash va davlat boshqaruvi sifatini yaxshilash mumkin. Mazkur tadqiqot natijalari davlat kadastrlarini yuritish tizimini yanada rivojlantirishda ilmiy-amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining “Davlat kadastrlari to'g'risida”gi Qonuni. – Toshkent, 1998 (amaldagi tahrir).
2. O'zbekiston Respublikasi Yer kodeksi. – Toshkent, 2023.
3. Abdurahmonov A.A. Yer kadastr va yer tuzish asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
4. Xakberdiyev M.X. Geodeziya va kadastr tizimlari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
5. Tuychiyeva I.A. Ko'chmas mulk kadastr va uni yuritish asoslari. – Toshkent, 2021.
6. Karimov B.S. Geografik axborot tizimlari va ularning kadastrdagi o'rni. – Toshkent, 2020.
7. Murodov A.M. Yer resurslarini boshqarish va monitoring qilish. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2018.
8. FIG (International Federation of Surveyors). Cadastre and Land Administration Systems. – Copenhagen, 2019.
9. Williamson I., Enemark S., Wallace J. Land Administration Systems. – ESRI Press, 2018.
10. O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi rasmiy huquqiy portali – lex.uz hamda Davlat kadastrlari agentligi rasmiy sayti – gov.uz.